

ZMĚNY V SOCIÁLNÍM KLIMATU UČITELSKÝCH SBORŮ ZÁKLADNÍCH A STŘEDNÍCH ŠKOL

CHANGES IN THE SOCIAL CLIMATE OF PRIMARY AND SECONDARY SCHOOL TEACHERS

Andrea Rozkocová¹, Petr Urbánek¹, Helena Picková¹

¹ Katedra pedagogiky a psychologie, Fakulta přírodovědně-humanitní, Technická univerzita v Liberci, Liberec

Abstrakt

Konferenční příspěvek prezentuje kvantitativní výsledky šetření klimatu na ZŠ a SŠ v odstupech jednoho až dvou let v libereckém regionu. Dotazníkové šetření (OCDQ-RS) umožnilo zjistit změny v obrazu klimatu ve sborech, do jejichž klimatu nebylo mezi šetřeními intervenováno. Některé sbory vykazovaly silnou stabilitu sociálního klimatu, což je v zásadě v souladu s teorií klimatu. Výrazné změny byly zaznamenány ojediněle.

Klíčová slova: sociální klima, učitelský sbor, dotazník OCDQ-RS

Abstract

This conference contribution presents the quantitative results of the climate survey at primary and secondary schools in the Liberec region at intervals of one to two years. The questionnaire survey (OCDQ-RS) enabled detection of changes in the climate in staffs whose climate was not intervened in between the surveys. Some staffs showed strong social climate stability, which is broadly consistent with climate theory. Significant changes in the climate were rare.

Keywords: social climate, teaching staff, OCDQ-RS questionnaire

1 ÚVOD

Obecně se potvrzuje, že sociální klima v organizacích vykazuje relativně stabilní hodnoty. Cílem šetření je zjistit na regionální úrovni, jaké změny v parametrech klimatu se projeví v relativně krátkém časovém odstupu.

2 TEORIE

Teoretický koncept klimatu Kottkamp et al. (1987) je komplexně zaměřen na vztahy ve sboru, na práci učitelů s žáky i na práci managementu školy. Výzkum klimatu učitelského sboru, tedy specifické skupiny aktérů školy se silným vlivem, započal u nás Lašek (2001), který jednorázově zjišťoval klima ve sborech šesti základních a středních škol. Opakované šetření klimatu v českých ZŠ mezi lety 2016 a 2018 (Urbánek et al., 2020) na též souboru (N = 125) potvrdilo vysokou stabilitu hodnot klimatu. Jako významný se ukazuje vliv vedení školy na klima sboru (Rozkovcová, Novotová, 2018).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Cílem výzkumu je opakovaným šetřením zjistit změny, které lze předpokládat v charakteristikách klimatu sborů. Do výběru byl zahrnut soubor ZŠ (Liberec; N = 14) a SŠ (Liberecký kraj; N = 12). Výzkum klimatu se opíral o českou verzi dotazníku OCDQ-RS (Lašek, 2001), který jsme mezi lety 2021 a 2023 opakovaně kontaktně administrovali. Dotazník pracuje se 34 položkami, pěti dimenzemi (suportivita, direktivita, angažovanost, frustrace a intimita). Z nich je popisnou statistikou vypočítáváno celkové skóre (index otevřenosti klimatu) a dílčí dimenze jsou zobrazeny grafickými profily.

4 VÝSLEDKY

Příspěvek přináší dílčí výsledky kvantitativních fází výzkumu klimatu učitelských sborů základních a středních škol v libereckém regionu. Očekávané odlišnosti jsme shledali mezi charakteristikami sborů ZŠ a SŠ. Ukázalo se, že grafické profily klimatu sborů gymnázií jsou výrazně podobné profilům klimatu sborů základních škol. Podstatným zjištěním byla u obou kohort stabilita klimatu změřená ve dvou fázích šetření. Přesto, že hodnoty dílčích dimenzí se

částečně lišily, stabilně zachovány zůstaly grafické profily vyjadřující celkový obraz klimatu. Opakované šetření potvrzuje primární data klimatu sborů, a dále umožňuje identifikovat změny.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Diagnostika klimatu ve školním prostředí je výzkumně zajímavé téma. Potvrzena byla jeho stabilita a zjištěny rozdíly mezi sbory ZŠ a SŠ. Vedení škol a sbory byly seznámeny s výsledky šetření. Případné změny v charakteristikách klimatu a jejich příčiny byly diskutovány s vedením a sbory škol. Opakovaný screening zvýšil jistotu o platnosti zjištěných charakteristik klimatu jednotlivých sborů. Napomohl cílenému výběru intervencí, které byly realizovány v rámci projektu TAČR ve sborech s nepříznivým klimatem a se zájmem o zapojení. Uvedené výzkumné i intervenční procedury kladou vysoké nároky na odbornost výzkumníků, čas i finanční prostředky.

PODĚKOVÁNÍ

Projekt aplikovaného výzkumu klimatu učitelských sborů *Kvalita sociálního klimatu učitelských sborů základních a středních škol a možné intervence* je podporován Technologickou agenturou ČR, pod č. TL03000035. Autoři děkují za podporu.

6 LITERATURA

- Kottkamp, R.B., Mulhern, J.A. & Hoy, W.K. (1987). Secondary School Climate – a Revision of the OCDQ-RS. *Educational Administration Quarterly*, 23(3), 31–48.
- Lašek, J. (2001). *Sociálně psychologické klima školních tříd školy*. Gaudeamus.
- Rozkovcová, A., & Novotová, J. (2018). Styly vedení školy a sociální klima učitelských sborů základních škol. *Orbis scholae*, 12(3), 67–84.
- Urbánek, P. (2018). Učitelský sbor české základní školy. *Orbis scholae*, 12(3), 11–30.
- Urbánek, P., Novotová, J., Rozkovcová, A., Picková, J., Jursová, J., & Pícek, J. (2020). *Učitelské sbory základních škol a jejich sociální klima. Vícepřípadová studie učitelských sborů*. Wolters Kluwer.